

Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година

ОБЛАСТ РАЗГРАД – основни резултати

Обща характеристика на областта

Област Разград е разположена в Северния централен район и е една от 28^{-те} области на България (ниво NUTS 3 от Общата класификация на териториалните единици за статистически цели на ЕС). Общата площ на областта е 2 637 кв.км., което представлява 2.4% от територията на страната. Броят на населените места е 103, администрирани в 7 общини, като градовете са 6, а селата – 97. Населението на областта, по данни от преброяването през 2011 година, е 125 190 души, което е 14.5% за района и 1.7% от населението на страната. Общият размер на използваната земеделска площ (ИЗП) е 1 435 783 дка и заема 54.4% от територията на областта.

СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Броят на земеделските стопанства в Област Разград е 9 301, което представлява 21.5% от стопанствата за района и 2.5% от стопанствата в страната. Използваната земеделска площ (ИЗП) е 1 435 783.0 дка и е разпределена в 9 014 стопанства. Средната ИЗП за областта е 159.3 дка или 57% над средния размер за страната – 101.3 дка. Броят на стопанствата, които не разполагат с ИЗП, е 287. Община Исперих е с най-голям брой земеделски стопанства с ИЗП – 2 123, следвана от община Кубрат – 2 016 и община Разград – 1 167. Най-голям е средният размер на земята за стопанствата в община Разград – 307.7 дка, а с най-малък със 117.5 дка са в община Самуил. Стопанствата, които обработват над 500 дка ИЗП са 277 бр. (3%) и обхващат 85% (1 227 547 дка) от ИЗП на областта. Земеделските стопанства, които обработват до 10 дка, са 4 904 бр. или 54% от стопанствата с ИЗП в областта, но обработват само 1% (17 671 дка) от ИЗП.

Таблица 1 Разпределение на земеделските стопанства в Област Разград според размера на ИЗП по общини

Община	Общо			ИЗП (дка)											
	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Среден размер (дка)	= 0.0	> 0.0 и < 10.0	≥ 10.0 и < 20.0	≥ 20.0 и < 100.0	≥ 100.0 и < 500.0	≥ 500.0	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)
БЪЛГАРИЯ	370 222	36 169 647.3	101.3	13 148	248 015	816 280.7	46 944	625 506.8	41 124	1 631 422.8	12 828	2 786 112.8	8 163	30 310 324.2	
Област Разград	9 301	1 435 783.0	159.3	287	4 904	17 670.7	1 494	20 147.3	1 896	76 515.8	443	93 902.1	277	1 227 547.1	
Завет	1 134	162 039.8	145.3	19	458	1 754.0	274	3 679.1	285	10 738.2	61	12 184.7	37	133 683.8	
Исперих	2 206	297 527.3	140.1	83	750	3 365.4	463	6 425.2	726	30 370.8	137	28 914.8	47	228 451.1	
Кубрат	2 113	272 791.1	135.3	97	1 181	4 795.4	351	4 634.5	349	13 670.1	76	16 925.0	59	232 766.1	
Лозница	1 389	173 292.2	126.5	19	942	3 999.1	159	2 073.9	198	7 524.2	36	7 570.8	35	152 124.2	
Разград	1 202	359 132.2	307.7	35	822	1 850.4	73	1 016.3	123	5 319.1	83	17 900.2	66	333 046.2	
Самуил	752	84 720.3	117.5	31	327	973.7	153	2 032.4	184	7 369.6	37	7 177.4	20	67 167.2	
Цар Калоян	505	86 280.1	171.9	3	424	932.7	21	285.9	31	1 523.8	13	3 229.2	13	80 308.5	

Резултати и анализи

Разпределение на ИЗП в Област Разград

Използваната земеделска площ в размер 1 435 783 дка е разпределена на 9 014 земеделски стопанства с местонахождение на територията на Област Разград. Броят на стопаните, които са физически лица, е 8 767 и обработват 23% от общата ИЗП при средна площ в размер на 38.1 дка. Търговските дружества са 96 и ползват 37% от общата ИЗП. При тях средната площ на стопанство е 5 578.5 дка. Земеделските кооперации в областта са 37 броя с 20% от ИЗП. 14% от ИЗП се стопанисва от 93 еднолични търговци. Средният размер на земята при тях е 2 185.2 дка. Останалите 6% от ИЗП се обработват от граждански сдружения и други структури (монастири, училища, институти и др). Собствена на стопанствата е 22% от използваната земя, а 78% е наета. 86% от използваната земя е собственост на физически лица.

ИЗП според юридическия статут на стопанствата

Фигура 1

РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Разпределение на ИЗП по култури

Фигура 2

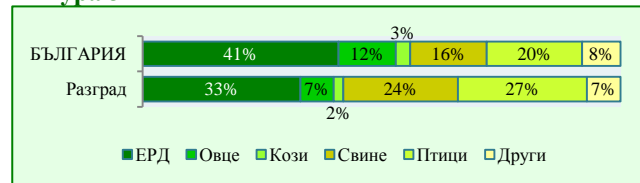
Обработваемата земя е в размер на 1 339 129 дка, което е 93% от ИЗП на областта и се разпределя в 7 430 земеделски стопанства. Зърнените култури представляват – 58% от ИЗП, техническите – 31%, фуражните култури – 3%, постоянно затревените площи – 6%, а трайните насаждения 1% от ИЗП.

Пшеницата заема 37% от ИЗП и 63% от зърнено-житните култури, царевичата за зърно – 11% от ИЗП и 19% от зърнено-житните. Лещата заема 49% от площта на зърнено-бобовите култури на областта. Слънчогледът е 64% от площите на техническите култури и 20% от ИЗП, а рапицата – 25% от техническите и 8% от ИЗП. 13% от тиквите за семки на страната се отглеждат от 1 180 стопанства от областта. С тютюн са заети 7 586 дка (3% от площите на страната) и са разпределени в 939 земеделски стопанства.

ЖИВОТНОВЪДСТВО

Разпределение на животинските единици

Фигура 3

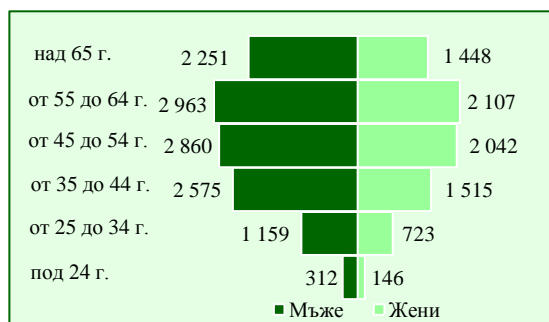
Животинските единици са стандартни единици за измерване, които позволяват обединяване на различните категории животни, с цел сравняването им.

Селскостопански животни, птици и пчели отглеждат 7 975 стопанства в областта. От тях 38% отглеждат говеда, 49% – овце, 29% – кози, 8% – свине и 78% – птици. В Област Разград се отглеждат 18 640 говеда със среден размер на стадата от 6.2 глави. Млечните крави са 10 977 броя. Говедата, овцете и козите се отглеждат основно в стопанства на физически лица, съответно 76% от говедата, 93% от овцете и 99% от козите. В стопанства на търговски дружества и ЕТ се отглеждат 92% от свинете и 81.4% от птиците. В 669 стопанства се отглеждат 23 608 пчелни семейства, като 90% са в стопанства на физически лица.

РАБОТНА СИЛА

Брой на лицата, заети в земеделието в зависимост от пола и възрастовата група

Фигура 4

В земеделските стопанства през 2010 година са работили 20 101 души (без сезонните работници), като обемът на вложения от тях труд е 11 180 годишни работни единици (ГРЕ). Като семейна работна ръка участват 17 069 лица или 85% от заетите в земеделието в областта. Несемейна работна ръка (наети лица) са 3 032, които формират 15% от заетите и са отработили общо 2 916 ГРЕ. Сезонните работници са отработили 101.8 хил. човекодни, което представлява 439 ГРЕ. Жените са 40% от заетите, а мъжете – 60%. Пенсионерите над 64-годишна възраст, влагащи труд в земеделските стопанства, са 18% от заетите, а работещите до 34 години са 12%. От 9 301 управители на стопанствата (вкл. физическите лица) 81% са мъже, а 19% са жени. Управителите са отработили общо 4 866 ГРЕ. До 34 годишна възраст са 8% от тях, а над 64 години са 25%.

ТИПОЛОГИЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

В Област Разград преобладават стопанствата, специализирани в отглеждането на тревопасни животни, със смесени култури и животновъдство и специализираните в полски култури – съответно 27.2%, 22.6% и 20.9%. ¼ от стандартния производствен обем се формира от специализираните стопанства в отглеждането на полски култури (48.9%) и в отглеждането на свине и птици (25.8%).

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Таблица 2 Брой стопанства и площи с основни култури, брой животни и работна ръка в Област Разград

Земеделски площи и култури	БЪЛГАРИЯ		Област Разград	
	Стопанства (брой)	Площ (дка)	Стопанства (брой)	Площ (дка)
Използвана земеделска площ	357 074	36 169 647.3	9 014	1 435 783.0
Обработваема земя	250 728	31 249 279.8	7 430	1 339 129.1
Зърнени култури	119 640	17 961 479.9	5 520	838 430.4
- в т.ч. пшеница	49 436	11 497 374.0	2 979	530 704.1
- в т.ч. ечемик	19 759	2 523 437.0	1 602	143 441.6
- в т.ч. царевица за зърно	68 381	3 151 539.5	3 779	155 637.2
Слънчоглед	16 873	7 325 024.3	1 034	286 575.3
Рапица	1 927	2 231 852.8	96	113 592.6
Тикви за семки	5 858	174 258.4	1 180	22 825.7
Фуражни култури	75 332	1 061 335.4	4 251	49 859.9
Семейни градини	227 930	103 646.5	7 006	4 181.3
Постоянно затревени площи	107 267	3 820 229.9	210	79 699.0
Трайни насаждения	118 610	996 491.1	1 709	12 773.6
- в т.ч. лозя	87 002	523 356.7	1 183	1 793.5
- в т.ч. овощни видове	42 827	455 048.5	645	10 844.6
ябълки	19 138	58 509.8	97	488.2
сливи и джанки	16 273	83 745.8	310	2 989.2
череша и вишни	10 702	106 319.8	65	3 604.7
орехи	2 938	62 212.2	82	1 583.5

Видове и категории животни	БЪЛГАРИЯ		Област Разград	
	Стопанства (брой)	Брой животни*	Стопанства (брой)	Брой животни*
Говеда	95 357	576 339	2 992	18 640
- в т.ч. крави	86 210	347 291	2 649	11 106
Овце	91 793	1 415 181	3 893	34 926
Кози	84 582	388 866	2 271	9 109
Свине	82 265	670 469	644	с
- в т.ч. свине-майки	15 235	73 547	265	4 482
Общо еднокопитни	92 806	112 632	3 486	3 713
Птици	185 455	17 491 187	6 142	1 286 591
- в т.ч. кокошки носачки и подрастващи	180 253	7 875 278	5 982	231 347
- в т.ч. пилета за угояване	19 457	7 564 578	570	984 221

*С изключение на пчелите, които са посочени в брой на пчелните семейства.

Работна ръка	БЪЛГАРИЯ			Област Разград		
	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка
Брой лица, влагащи труд в стопанствата	738 634	681 466	57 168	20 101	17 069	3 032
Вложен труд в ГРЕ	389 107	336 766	52 341	11 180	8 264	2 916

Таблица 3 Типология на земеделските стопанства в Област Разград

Видове стопанства по специализация		Ед. мярка	БЪЛГАРИЯ	Област Разград	% в областта
Общо		Брой стопанства	370 222	9 301	100.0%
		СПО (хил. евро)	2 458 262.8	94 449.6	100.0%
Специализирани стопанства — растителни култури	полски култури	Брой стопанства	63 112	1 943	20.9%
		СПО (хил. евро)	1 152 959.3	46 153.2	48.9%
	зеленчуци, цветя и гъби	Брой стопанства	18 223	93	1.0%
		СПО (хил. евро)	166 013.1	952.8	1.0%
	трайни насаждения	Брой стопанства	32 111	216	2.3%
		СПО (хил. евро)	60 544.3	820.1	0.9%
Специализирани стопанства — животинска продукция	тревопасни животни	Брой стопанства	88 630	2 535	27.2%
		СПО (хил. евро)	379 412.6	9 538.4	10.1%
	свине, птици и зайци	Брой стопанства	28 583	584	6.3%
		СПО (хил. евро)	348 827.3	24 416.9	25.8%
Смесени стопанства	смесени култури	Брой стопанства	14 607	159	1.7%
		СПО (хил. евро)	65 950.0	1 029.6	1.1%
	смесено животновъдство	Брой стопанства	50 186	1 664	17.9%
		СПО (хил. евро)	76 438.5	2 384.9	2.5%
	смесени култури и животновъдство	Брой стопанства	73 788	2 101	22.6%
		СПО (хил. евро)	208 117.7	9 153.7	9.7%
некласифицирани стопанства	Брой стопанства	982	6	0.1%	

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА 2010: МЕТОДОЛОГИЯ

В настоящата публикация са представени и анализирани данните за 9 301 земеделски стопанства с местонахождение в Област Разград, които отговарят на праговете за земеделско стопанство. При анализиране на резултатите земеделските стопанства са групирани на “физически” и “юридически” лица. Едноличните търговци и сдруженията са включени в групата на юридическите лица, тъй като по размер и “поведение” са по-близко до кооперациите и търговските дружества, отколкото до стопанствата на физическите лица.

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Земеделско стопанство или „стопанство“ е отделна техникo-икономическа единица, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа земеделски земи в добро земеделско и екологично състояние по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕО) № 1166/2008 и отговаря на поне един от критериите, заложен в Приложение №2 към чл. 5 на Закона за преброяване на земеделските стопанства в България през 2010 г.

Използваната земеделска площ (ИЗП) на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини. **Обработваемата земя** е земеделска земя, която ежегодно участва в сеитбооборот – площите, върху които се отглеждат едногодишни култури, както и оранжерийните площи, площите, заети с ягоди, изкуствени ливади, хмел, маслодайна роза, лавандула, угарите и площите за производство на семена и посадъчен материал.

Трайни насаждения са овощните насаждения, лозята, площите с ягодоплодни култури и разсадниците (вкл. за горски фиданки).

Постоянно затревените площи са естествените ливади и ниско продуктивните затревени площи на стопанството, които се косят или се изпасват от животните. Включват се и площите, които не се използват за производствени цели но се поддържат в добро земеделско и екологично състояние.

В ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните от няколко стопанства общи площи за паша на животните.

Годишна работна единица – 1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник при пълно работно време в рамките на една година. В България 1 ГРЕ е равна на 1 856 отработени часа в годината или 232 човекодни.

Период на наблюдение за площите е стопанската година: от 1^{-ви} октомври 2009 г. до 30^{-ти} септември 2010 г. Броят на животните се отчита към 31.08.2010 г. Работната сила се отчита за период от 12 месеца, приключващ на 31.08.2010 г.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРЕБРОЯВАНЕТО

Преброяването на земеделските стопанства се провежда от 1 септември до 30 ноември 2010 г., съгласно Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 г. Събирането на информацията се осъществи от анкетьори, които посетиха стопанствата, отговарящи на критериите за земеделско стопанство, в областта и интервюираха техните стопани или управители.

По време на преброяването на територията на Област Разград работиха 75 анкетьори и 7 контролери, които бяха специално обучени. Въвеждането на данните от попълнените въпросници бе последвано от проверки и контроли за съответствие, които имаха за цел да осигурят високо качество на събраната информация.

Всички лица, участвали в събирането и обработката на данните, са длъжни да спазват статистическа тайна и индивидуалните данни на стопанствата не могат да се използват за други цели освен статистически (Глава Шеста от Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година).

ТИПОЛОГИЯТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Типологията на земеделските стопанства представлява единна класификация на стопанствата в Общността съобразно техния тип по техникo-икономическа насоченост и икономически размер и позволява да се определят специализацията и размерът им. Класификацията се основава на икономически показатели, наречени стандартни производствени обеми (СПО).

Типът по техникo-икономическа насоченост на дадено стопанство се определя от относителния дял на стандартния производствен обем на различните продукти на това стопанство в неговия общ стандартен производствен обем.

Стопанствата се групират в девет общи типа:

Специализирани стопанства — растителни култури

1. полски култури
2. зеленчуци, цветя и гъби
3. трайни насаждения

Специализирани стопанства — животинска продукция

4. тревопасни животни
5. свине, птици и зайци

Смесени стопанства

6. смесени култури
7. смесено животновъдство
8. смесени култури и животновъдство
9. неклассифицирани стопанства

За определяне на типологията на стопанствата за преброяването на земеделските стопанства в България през 2010 година са използвани СПО'2007, изчислени като средно претеглени величини за периода 2005–2009 година. Групирането на стопанствата в хомогенни групи по тип специализация и икономически размер позволява сравнение на земеделските структурите в различните страни и във времето.

Как се определя типологията?

При определяне типологията на стопанствата се преминава през следните стъпки:

- Изчисляват се индивидуални СПО за всички селскостопански продукти (от растениевъдството и животновъдството) за определена стопанска година или като средна стойност от няколко години. Индивидуалният СПО отразява средната парична стойност на селскостопанската продукция при цена на производител. СПО не включва директните плащания, данък добавена стойност и други данъци.
- Тези индивидуални СПО се прилагат към данните на всяко стопанство (площта на всеки вид култура и броят на всяка категория животно, отглеждани в стопанството, се умножават по съответните им СПО) и се сумират, за да се получи общия СПО на стопанството в евро.
- Специализацията на стопанството се определя по схема за класификация, заложена в Регламент (ЕО) 1242/2008, изменен с Регламент (ЕО) 867/2009.

Какво е “икономически размер” на земеделското стопанство? – Икономическият размер на стопанството се определя въз основа на общия стандартен производствен обем на стопанството. Той показва потенциала на стопанството, но не и неговите финансови резултати. Икономическият размер позволява сравнение на стопанства с различни специализации, защото физическият размер (средна площ, брой животни и т.н.) не носи достатъчно информация.

Икономическият размер на едно стопанство се определя като сумата от СПО на всеки продукт, произвеждан в стопанството. Стопанствата се групират в **класове по размер** (от I до XIV). В I^{-ви} клас се включват стопанства с размер до 2 хил. евро. Стопанствата с икономически размер от 2 хил. евро до 100 хил. евро са групирани в класове от II^{-ви} до VII^{-ми}, а стопанства с икономически размер над 100 хил. евро попадат в класовете от VIII^{-ми} до XIV^{-ти}.

Типологията на стопанствата се използва в земеделската статистика за анализ на получените резултати от статистическите наблюдения, както и за изготвяне на извадки за провеждане на следващи изследвания.

Публикацията е приключена редакционно на 30 ноември 2012 г.

Редакция: МЗХ, отдел “Агροстатистика”
Адрес: София, 1040, МЗХ, бул. „Христо Ботев“ № 55
Областна дирекция „Земеделие“ – Разград
Адрес: Гр. Разград, 7200, ул. “Н. Й. Вапцаров” № 10

За повече информация: МЗХ, отдел “Агροстатистика”
Тел./факс: 980 82 94; E-mail: agrostat@mzh.government.bg
Интернет страница на МЗХ: www.mzh.government.bg
<http://www.mzh.government.bg/ODZ-Razgrad/bg/Home.aspx>
тел./факс: 084/61 60 19; E-mail: 17Agrostatistica@mzh.government.bg